

Tội đánh bạc ẩn trên địa bàn Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay

Trần Danh Phúc*

Nhận ngày 26 tháng 11 năm 2022. Chấp nhận đăng ngày 4 tháng 2 năm 2023.

Tóm tắt: Hiện nay, tình hình phạm pháp hình sự trên địa bàn Thành phố Hồ Chí Minh (Tp.HCM) đang có những diễn biến phức tạp và khó lường. Cơ cấu tình hình tội phạm qua từng năm có sự chuyển biến theo chiều hướng gia tăng cả về số vụ và số người phạm tội, trong đó có tội đánh bạc. Trong những năm qua, các hình thức đánh bạc trái phép đang có sự thay đổi phức tạp, tiềm ẩn nguy cơ vi phạm pháp luật. Hệ lụy từ tội đánh bạc gây ra đối với xã hội là rất lớn, tiềm ẩn nguy cơ phát sinh mâu thuẫn dẫn đến các vụ việc gây mất an ninh trật tự, cưỡng đoạt tài sản, giết người. Tác giả nghiên cứu tội đánh bạc ẩn trong giai đoạn từ năm 2015-2020, với một số nội dung cụ thể: phân loại tội đánh bạc ẩn, nguyên nhân và điều kiện dẫn đến tội đánh bạc ẩn, một số biện pháp nâng cao hiệu quả hoạt động phòng chống tội đánh bạc ẩn trên địa bàn Tp.HCM trong thời gian tới.

Từ khóa: Tội đánh bạc ẩn, khách quan, chủ quan, thống kê.

Phân loại ngành: Luật học

Abstract: These days, the situation of criminal offense commission in Hồ Chí Minh City has had some complicated and unpredictable developments. The crime statistics over the years have shown the major increasing trends in both number of cases and criminals, specifically gambling crime is included. In the recent years, illegal gambling forms are having complicated movements, which pose an underlying risk of violating the law. The repercussions of gambling crime to the society are significant, potentially triggering the onset of conflicts between individuals that lead to cases of insecurity, property extortion and murder. This paper aims to shed more lights on hidden gambling crime during the 2015-2020 period, concerning specific components include (i). categorization of hidden gambling crime, (ii). Causes and conditions of gambling crime, (iii). specific recommendations for policy makers to consider to reduce hidden gambling crime in Hồ Chí Minh City in the future.

Keywords: Hidden gambling crime, objective, subjective, statistics.

Subject classification: Jurisprudence

1. Mở đầu

Theo báo cáo tăng trưởng kinh tế giai đoạn 2016-2020, Tp.HCM đạt tăng trưởng kinh tế khá nhanh, bình quân ở mức 6,41%, đóng góp 22% GDP và 27% tổng thu ngân sách nhà nước (Ban Mai, 2021). Bên cạnh những thành tựu về kinh tế, văn hóa, xã hội đạt được thì nhiều mặt trái của nền kinh tế thị trường đã và đang tác động sâu sắc tới đời sống xã hội trên địa bàn Tp.HCM; báo cáo của Công an Tp.HCM cho thấy trong giai đoạn 2015-2020 đã xảy ra 25.016 vụ phạm pháp hình sự, đã điều tra khám phá 17.983 vụ (chiếm tỉ lệ 71,88%), trong đó đã triệt phá 1.562 ổ cờ bạc, khởi tố 8.770 người (Công an Tp.HCM, 2015-2020). Mặc dù công tác phòng chống tội đánh bạc đã thực sự được chú trọng, nhưng thực tế cho thấy tình hình tội đánh bạc diễn ra hết sức phức tạp, tồn tại dưới nhiều hình thức với quy mô lớn nhỏ khác nhau, tài sản là phương tiện thanh toán việc được thua có giá trị không ngừng tăng lên theo nhịp độ phát triển kinh tế, những thủ đoạn mà các đối tượng sử dụng ngày càng tinh vi hơn.

Tội đánh bạc là tội phạm nguy hiểm gây hậu quả nghiêm trọng cho toàn xã hội, gây mất trật tự công cộng của xã hội. Tội phạm này còn kéo theo sự phát triển của nhiều loại tội phạm nguy hiểm

* Đội Hỗ trợ Tư pháp, Trại tạm giam K35.

Email: mc.trandanhphuc@gmail.com

khác như tham nhũng, mại dâm, trộm cắp, lừa đảo, cướp tài sản... Trên thực tế, tội đánh bạc đã và đang xảy ra trên địa bàn thành phố bao gồm hai phần là tội phạm rõ và tội phạm ẩn. “Tội phạm rõ là tội phạm đã được xử lý về hình sự và đã được đưa vào thống kê hình sự”; “tội phạm ẩn là các tội phạm thực tế đã xảy ra nhưng không được thể hiện trong thống kê tội phạm vì không được phát hiện, không được xử lý hoặc không được đưa vào thống kê tội phạm”. Tội phạm rõ và tội phạm ẩn có mối liên hệ với nhau trong xác định số lượng, nguyên nhân và dự báo tình hình của hai dạng tội phạm này. Trong bài viết, tác giả đi sâu vào nghiên cứu tội đánh bạc ẩn trên địa bàn Tp.HCM trong những năm gần đây, nhằm tìm ra nguyên nhân, điều kiện xảy ra tội này, kịp thời đề xuất những biện pháp góp phần nâng cao hiệu quả công tác đấu tranh phòng chống tội này trên địa bàn trong thời gian tới.

2. Khái niệm “tội phạm ẩn”

Thuật ngữ “Tội phạm ẩn” (dark figure of crime) là một thuật ngữ thuộc chuyên ngành tội phạm do Adolphe Quetelet - nhà toán học, xã hội học của Bỉ đưa ra vào năm 1830. Ông còn là nhà sáng lập ra khoa học thống kê hiện đại. Theo V.M.Cogan, “Xu hướng ẩn là đặc tính của tình trạng tội phạm nói chung cũng như mong muốn che giấu việc thực hiện tội phạm là đặc trưng của từng tội phạm riêng biệt” (V.M. Cogan, 1977: 48). Có thể thấy, khi đánh giá, nghiên cứu về tình hình tội phạm, không chỉ dựa vào con số về tội phạm rõ, mà còn phải dựa vào đánh giá về tội phạm ẩn, vì số liệu tội phạm rõ chỉ phản ánh phần nào tình hình tội phạm đã và đang diễn ra, như vậy mới có thể đánh giá toàn diện và chính xác về công tác phòng ngừa tình hình tội phạm. Trên thực tế, tại Tp.HCM, tình hình tội phạm trong những năm trở lại đây luôn có những diễn biến rất phức tạp và khó lường. Số liệu thống kê đã chỉ ra tỉ lệ điều tra khám phá các vụ án chỉ đạt 71,88%, tức là có đến 7.033 vụ án, vụ việc chưa thể điều tra, xác minh xong. Tỷ lệ này đang cho thấy có thể hành vi phạm tội đã được điều tra, truy tố, xét xử, thi hành án, tuy nhiên, vẫn có những vụ việc, vụ án phải tạm đình chỉ, đình chỉ xác minh, điều tra vì những lý do khác nhau như: bị can chết, bị can bị bệnh tâm thần, hiểm nghèo, hoặc không xác định được bị can hay không biết rõ được bị can đang ở đâu. Hiện nay, có rất nhiều ý kiến khác nhau về khái niệm “tội phạm ẩn”. Theo Timothy Mason: “Số lượng tội phạm ẩn lớn hơn 6 đến 10 lần tội phạm rõ” và “tội phạm ẩn là tội phạm có thực nhưng không được tường thuật với cảnh sát” (Timothy Mason, 2006); Frank Schmalleger cho rằng: “Tội phạm ẩn là thuật ngữ được do các nhà tội phạm học và xã hội học đưa ra, mô tả số lượng tội phạm không được tường thuật hoặc không bị phát hiện và nó trả lời cho câu hỏi về độ tin cậy của thống kê tội phạm chính thức” (Frank Schmalleger, 2002: 61). Theo Nguyễn Xuân Yêm: “Tội phạm ẩn là khái niệm chỉ một phần trong tổng thể các tội phạm đã xảy ra trong một khoảng thời gian và trên một địa bàn nhất định mà chưa được các cơ quan bảo vệ pháp luật (Cơ quan điều tra, Viện kiểm sát, Tòa án và các cơ quan khác của Công an có chức năng tiếp nhận tin tố giác và phát hiện tội phạm) phát hiện về sự kiện nói chung hoặc chưa nhận biết được sự kiện, hành vi đã phát hiện là tội phạm” (Nguyễn Xuân Yêm, 2001: 93). Hầu hết các quan điểm ở trong và ngoài nước về khái niệm “tội phạm ẩn” đều đề cập đến đặc trưng căn cốt của tội phạm ẩn. Đó là: chưa được tường thuật và chưa được thống kê hình sự chính thức. Như vậy, qua nghiên cứu những quan điểm của các tác giả và từ thực tiễn công tác phòng ngừa và đấu tranh trực tiếp với tội phạm này, tác giả cho rằng có thể hiểu khái niệm về tội phạm ẩn như sau: Tội phạm ẩn là số lượng tội phạm đã và đang xảy ra trên thực tế, nhưng không bị phát hiện hay không được tường thuật hoặc không bị xử lý hình sự theo quy định của pháp luật bởi cơ quan có thẩm quyền, hoặc không được thống kê trong thống kê hình sự chính thức.

3. Phân loại tội đánh bạc ẩn

3.1. Cơ sở phân loại

Đánh bạc trái phép là hành vi đánh bạc được thực hiện dưới bất kỳ hình thức nào với mục đích được thua bằng tiền hay hiện vật mà không được cơ quan nhà nước có thẩm quyền cho phép, hoặc được cơ quan nhà nước có thẩm quyền cho phép nhưng thực hiện không đúng với quy định trong giấy phép được cấp.

Hành vi đánh bạc trái phép được coi là tội phạm khi xác định đủ yếu tố cấu thành tội phạm quy định tại Điều 321 Bộ luật Hình sự (BLHS) năm 2015¹. Qua thực tiễn nghiên cứu, đấu tranh với tội này và từ định nghĩa, quy định của pháp luật và căn cứ vào lý do ẩn của tội đánh bạc, việc phân loại tội đánh bạc ẩn có ý nghĩa quan trọng trong xác định nguyên nhân, điều kiện ẩn của tội này một cách khoa học, hệ thống. Việc này sẽ giúp cho bức tranh về tình hình tội phạm được đầy đủ và toàn diện hơn. Nghiên cứu tội đánh bạc ẩn có mục đích chủ yếu làm cho nó hiện lên một cách rõ nét, thông qua đó, sẽ giúp cho công tác dự báo đầy đủ, khách quan và toàn diện, để công tác phòng ngừa tội phạm đạt hiệu quả tốt nhất. Một khi công tác dự báo đầy đủ, khách quan, và toàn diện, công tác phòng ngừa tội đánh bạc mới đạt hiệu quả tốt nhất. Như vậy, việc thống kê tội đánh bạc ẩn được chia thành ba loại như sau: tội đánh bạc ẩn khách quan, tội đánh bạc ẩn chủ quan và tội đánh bạc ẩn thống kê.

3.2. Tội đánh bạc ẩn khách quan

Tội đánh bạc ẩn khách quan là tổng số hành vi phạm tội đánh bạc đã xảy ra trên thực tế, nhưng do nguyên nhân khách quan mà cơ quan có thẩm quyền tiến hành tố tụng không có thông tin về hành vi phạm tội, hoặc khi có thông tin về tội phạm thì hành vi tội phạm đã kết thúc. Việc này dẫn đến những tội phạm đánh bạc không bị xử lý hình sự và đương nhiên không xuất hiện trong thống kê hình sự chính thức. Đặc trưng của tội đánh bạc bao giờ cũng do nhiều người cố ý cùng thực hiện hành vi phạm tội, nghĩa là tất cả những người tham gia đánh bạc trái phép khi đủ yếu tố cấu thành tội phạm đều là chủ thể của tội này, và tội đánh bạc không có nạn nhân của tội phạm. Bên cạnh đó, khi xem xét và sửa đổi, bổ sung và ban hành các văn bản quy phạm pháp luật nhằm hoàn thiện BLHS, Bộ luật Tố tụng Hình sự (BLTTHS), cũng đã dẫn đến một số hành vi phạm tội đánh bạc không đủ hoặc không còn đủ yếu tố cấu thành tội phạm theo quy định hiện hành. Ở tội đánh bạc ẩn khách quan, khi căn cứ vào nhiều lý do, có thể chia tội đánh bạc ẩn thành các nhóm như sau:

a) Tội đánh bạc ẩn khách quan lý do ẩn từ phía chủ thể tội phạm. Trong các tình tiết giảm nhẹ trách nhiệm hình sự và các trường hợp loại trừ trách nhiệm hình sự theo BLHS năm 2015, người phạm tội đánh bạc vay, mượn, cầm cố để có tiền đánh bạc dẫn đến bị thua bạc cũng không thuộc các trường hợp để loại trừ hay giảm nhẹ trách nhiệm hình sự. Trường hợp này, chủ thể tham gia đánh bạc trái phép vẫn phải chịu trách nhiệm hình sự khi đủ yếu tố cấu thành tội phạm, tùy thuộc vào giá trị tiền hoặc hiện vật dùng để đánh bạc của tất cả các lần đánh bạc. Chính vì vậy, tất cả những chủ thể thực hiện hành vi phạm tội đánh bạc đều không mong muốn hành vi phạm tội của mình bị phát hiện, và tìm cách để che giấu hành vi phạm tội nhằm qua mặt cơ quan chức năng: sử dụng phương thức, thủ đoạn đánh bạc mới, tinh vi hơn; lợi dụng điều kiện tự nhiên thuận lợi sẵn có để che giấu; tạo ra cản trở nhằm tránh sự phát hiện... Nghiên cứu nhân thân người phạm tội đánh bạc trên địa bàn Tp. HCM giai đoạn 2015-2020 đã chỉ ra rằng những người phạm tội đánh bạc lần đầu có khả năng che giấu hành vi phạm tội kém hơn những người phạm tội nhiều lần, tái phạm hay tái phạm nguy hiểm - những đối tượng này có khả năng thực hiện và che giấu hành vi phạm tội tinh vi, xảo quyệt hơn nhằm trốn tránh sự trừng phạt của pháp luật. Bên cạnh đó, nghiên cứu cũng chỉ ra rằng thói quen thực hiện hành vi phạm tội tỉ lệ thuận với trình độ học vấn của người phạm tội, có nghĩa là những đối tượng đánh bạc có trình độ học vấn cao sẽ thực hiện hành vi phạm tội chuyên nghiệp với thủ đoạn tinh vi hơn những đối tượng có trình độ học vấn thấp, những người có

¹ Điều 321. Tội đánh bạc.

1. Người nào đánh bạc trái phép dưới bất kỳ hình thức nào được thua bằng tiền hay hiện vật trị giá từ 5.000.000 đồng đến dưới 50.000.000 đồng hoặc dưới 5.000.000 đồng nhưng đã bị xử phạt vi phạm hành chính về hành vi này hoặc hành vi quy định tại Điều 322 của Bộ luật này hoặc đã bị kết án về tội này hoặc tội quy định tại Điều 322 của Bộ luật này, chưa được xoá án tích mà còn vi phạm, thì bị phạt tiền từ 20.000.000 đồng đến 100.000.000 đồng, phạt cải tạo không giam giữ đến 03 năm hoặc phạt tù từ 06 tháng đến 03 năm.

2. Phạm tội thuộc một trong các trường hợp sau đây, thì bị phạt tù từ 03 năm đến 07 năm: a) Có tính chất chuyên nghiệp; b) Tiền hoặc hiện vật dùng đánh bạc trị giá 50.000.000 đồng trở lên; c) Sử dụng mạng Internet, mạng máy tính, mạng viễn thông, phương tiện điện tử để phạm tội; d) Tái phạm nguy hiểm.

3. Người phạm tội còn có thể bị phạt tiền từ 10.000.000 đồng đến 50.000.000 đồng.

trình độ học vấn thấp thực hiện hành vi đánh bạc mang tính bột phát, dễ bị lôi kéo, dụ dỗ, với thời gian, địa điểm tham gia đánh bạc không cố định và không an toàn hơn những người tham gia đánh bạc có trình độ học vấn cao. Nghiên cứu các công trình về nhân thân tội phạm đánh bạc cho thấy, người phạm tội đánh bạc thực hiện hành vi phạm tội có hệ thống, quá trình này có thể diễn ra trong thời gian ngắn hoặc trong thời gian rất dài mà không bị phát hiện, hoặc khi bị phát hiện, hành vi phạm tội đã kết thúc hoặc người phạm tội đã chết hay đã hết thời hiệu truy cứu trách nhiệm hình sự... Ở những đối tượng phạm tội đánh bạc, luôn có sự chuyển biến có xu hướng phạm tội đánh bạc nhiều hơn, mức độ tinh vi, chuyên nghiệp hơn, việc tham gia đánh bạc sẽ dần trở thành thói quen và là tiền đề để trở thành nghiện đánh bạc. Số đối tượng phạm tội đánh bạc trên địa bàn Tp. HCM có tiền án, tiền sự chiếm tỉ lệ cao; tuy nhiên, số đối tượng tái phạm tội này lại chiếm tỉ lệ rất thấp. Điều này cũng cho thấy rằng tình hình tội đánh bạc ẩn đã diễn ra trong thời gian dài mới bị cơ quan chức năng phát hiện và xử lý.

b) Tội đánh bạc ẩn khách quan có lý do từ phía những người làm chứng. Tội phạm đánh bạc luôn phải có từ 02 người trở lên tham gia đánh bạc. Báo cáo số liệu thống kê cho thấy, trên địa bàn Tp. HCM, các đối tượng đánh bạc tại các địa điểm hoang vắng, xa khu dân cư, hoặc ở chung cư, nhà cao tầng, nhằm tránh sự phát hiện của cơ quan chức năng. Hiện nay, hầu hết các vụ án, vụ việc phạm tội đánh bạc đều do lực lượng chức năng, mà chủ công là lực lượng Cảnh sát hình sự (CSHS) đấu tranh, triệt xóa các tụ điểm về tệ nạn cờ bạc. Báo cáo cũng chỉ ra rằng không có bất kỳ vụ việc, vụ án liên quan đến tội phạm đánh bạc nào được tiếp nhận tin báo thông qua những người biết về hành vi phạm tội đánh bạc như: bạn bè, người thân thích trong gia đình, họ hàng, hàng xóm, người làm việc chung hay người tham gia đánh bạc trái phép tự thú hoặc đầu thú, hoặc thông tin từ những tổ chức, cá nhân quy định cụ thể tại Điều 143 BLTTHS năm 2015... Nguyên nhân từ những việc này có thể xuất phát từ tâm lý lo sợ bị trả thù, nhất là những địa điểm người tham gia đánh bạc trái phép do những tên lưu manh, côn đồ, tội phạm nguy hiểm cầm đầu sòng bạc..., dẫn đến tâm lý không dám khai báo, không tố giác hoặc khai báo không đầy đủ tình tiết quan trọng về các đối tượng tham gia đánh bạc.

Do vậy, để hạn chế tình hình này, ngoài công tác đấu tranh trực tiếp từ cơ quan chức năng, cũng cần có những quy định nhằm đảm bảo an toàn cho người làm chứng để họ yên tâm khai báo, tố giác tội phạm và tạo điều kiện thuận lợi bằng nhiều hình thức báo tin, tố giác để đảm bảo nguồn tin tiếp nhận về tội phạm đánh bạc được tiếp nhận kịp thời, nhanh chóng, như thông qua hộp tin nhắn chatbox trên các trang mạng xã hội (Facebook, Zalo, Viber...), hay đảm bảo bí mật thông tin khi cung cấp thông tin về hành vi phạm tội đánh bạc qua thư điện tử email, đường dây nóng 113... Một vấn đề quan trọng cần quan tâm chính là cơ sở vật chất được trang bị tại các Trụ sở trực ban tiếp nhận để đảm bảo thông tin được thông suốt 24/24. Cuối cùng chính là công tác khen thưởng về vật chất, tinh thần phải đảm bảo tương xứng để phát huy tốt hơn nữa tinh thần toàn dân tham gia phòng, chống tội phạm. Có như vậy thì tình hình tội đánh bạc ẩn mới có thể được kéo giảm trong tương lai.

c) Tội đánh bạc ẩn có lý do khách quan từ sự thay đổi chính sách pháp luật liên quan đến tội đánh bạc. Nhà nước ta đã quy định những tội danh cụ thể trong Bộ luật Hình sự với các mức phạt khác nhau và có sửa đổi, bổ sung nhiều lần, tính từ BLHS 1985 cho đến BLHS 2015, và Nghị định mới nhất hiện nay là Nghị định 144/2021/NĐ-CP được thay đổi để phù hợp trong xử phạt vi phạm hành chính với hành vi đánh bạc trái phép. Nghiên cứu pháp luật hình sự trong giai đoạn từ năm 2015 đến nay cho thấy, đây là khoảng thời gian có sự thay đổi về mặt chính sách pháp luật hình sự, khi hai bộ luật quan trọng nhất là BLTTHS 2015 và BTHS năm 2015 có hiệu lực. Khi xem xét sự thay đổi về nội dung của các bộ luật và nghiên cứu công văn số 80/TANDTC-PC ngày 29/3/2016 về việc xử lý hành vi đánh bạc trái phép dưới 5.000.000 đồng, ta thấy những điểm mới cần lưu ý. Cụ thể, theo Công văn 80/TANDTC-PC ngày 29/3/2016 về xử lý hành vi đánh bạc trái phép dưới 5 triệu đồng, người thực hiện hành vi đánh bạc trái phép dưới bất kỳ hình thức nào, được thua bằng tiền hay hiện vật dưới 5 triệu đồng, thuộc một trong các trường hợp: chưa bị xử phạt vi phạm hành chính về hành vi này hoặc tổ chức đánh bạc; chưa bị kết án về tội đánh bạc hoặc tổ chức đánh bạc;

đã bị kết án về tội đánh bạc hoặc tổ chức đánh bạc nhưng đã được xóa án tích; thì xử lý như sau: Từ 09/12/2015 đến hết 30/6/2016, nếu vụ án đang trong giai đoạn xét xử thì Tòa án phải mở phiên tòa và căn cứ Điều 25 Bộ luật hình sự 1999 miễn trách nhiệm hình sự (TNHS) đối với người phạm tội; Từ 01/7/2016, nếu hành vi vi phạm mới bị phát hiện, điều tra, truy tố, xét xử thì áp dụng Bộ luật hình sự 2015 để tuyên bị cáo không phạm tội và đình chỉ vụ án. Đồng thời, Tòa án phải ghi rõ trong quyết định, bản án lý do miễn TNHS, đình chỉ vụ án là do chính sách hình sự mới nhân đạo của Nhà nước. Như vậy, từ 01/07/2016, mức để truy cứu trách nhiệm hình sự về tội danh này tăng từ 2 triệu đồng lên 5 triệu đồng. Tuy nhiên, trong quá trình thông qua, BLHS năm 2015 đã vướng phải những sai sót nghiêm trọng và hiệu lực thi hành bị dời đến ngày 01/01/2018; dẫn đến tội đánh bạc ản khách quan phát sinh từ việc xác định định lượng tội đánh bạc từ 2 triệu đồng theo BLHS năm 1999 lên 5 triệu đồng theo BLHS năm 2015.

d) Tội đánh bạc ản khách quan có lý do từ chủ thể tham gia đấu tranh đối với tội phạm này. Hiện nay, trên địa bàn Tp.HCM có rất nhiều lực lượng khác nhau có chức năng đấu tranh phòng, chống đối với loại tội phạm này, nhưng chủ công vẫn là lực lượng CSHS. Theo báo cáo số liệu của Công an Tp.HCM cho thấy, trong giai đoạn 2015-2020, đã xảy ra 25.016 vụ phạm pháp hình sự, đã điều tra khám phá 17.983 vụ (chiếm tỉ lệ 71,88%), trong đó, đã triệt phá 1.562 ổ cờ bạc, bắt và khởi tố 8.770 người. Những con số đã cho thấy được áp lực trong điều tra, truy tố, xác minh các loại tội phạm trên địa bàn rất cao, nhiều vụ án, vụ việc có nhiều tính chất phức tạp, trong khi quân số hiện nay của lực lượng CSHS trên địa bàn dao động khoảng 1.435 người, trong đó có đến 56,42% cán bộ, chiến sĩ chưa hoàn thiện trình độ đại học²; với tuyến, địa bàn rộng với mật độ dân số cao nhất cả nước, trong khi lực lượng tham gia đấu tranh với tất cả các loại tội phạm còn hạn chế, trình độ chuyên môn chưa được nâng cao để bắt kịp với xu hướng tình hình tội phạm đánh bạc đang diễn ra hàng ngày, hàng giờ với những phương thức, thủ đoạn “trá hình” ngày càng tinh vi, xảo quyệt đặc biệt là trong giai đoạn Công nghệ số 4.0 hiện nay (Công an Tp. HCM, 2015-2020).

3.3. Tội đánh bạc ản chủ quan

Tội đánh bạc ản chủ quan là tổng số các vụ án phạm tội đánh bạc đã xảy ra trên thực tế đã phát hiện được, nhưng, do nhiều nguyên nhân khác nhau, người phạm tội đánh bạc không bị xử lý hình sự và, do vậy, hình thành tội đánh bạc ản và không có trong thống kê hình sự chính thức. Từ thực tiễn đấu tranh với loại tội phạm này, có thể chia thành các nguyên nhân chính dẫn đến tội đánh bạc ản chủ quan như sau:

a) Tội đánh bạc ản chủ quan lý do từ phía đối tượng phạm tội đánh bạc. Hiện nay, công nghệ 4.0 đang phát triển mạnh mẽ ở Việt Nam nói chung và Tp. HCM nói riêng, mang đến nhiều tác động tích cực về kinh tế - chính trị - xã hội trên địa bàn Thành phố. Bên cạnh đó, sự phát triển của công nghệ đã bị các đối tượng lợi dụng một cách tinh vi nhằm qua mặt cơ quan chức năng: giai đoạn 2015-2020, đã bùng nổ về việc các đối tượng tham gia đánh bạc phi truyền thống có yếu tố công nghệ cao: các đối tượng cho con bạc tham gia đăng kí tài khoản đánh bạc trên các trang web có máy chủ đặt ở nước ngoài, các ứng dụng trên điện thoại thông minh của hệ điều hành Android hay IOS, sử dụng ví điện tử, tài khoản ngân hàng (mang tên người khác, mua bán nhiều tài khoản ngân hàng khác nhau), trả hoặc nhận tiền tham gia đánh bạc thông qua ví tiền ảo, không giao dịch trực tiếp, các trường hợp khi giao dịch lớn sẽ được nhận làm đại lý được phân cấp theo hình thức đa cấp. Chỉ trong 05 năm, lực lượng chức năng đã triệt xoá 4.762 vụ đánh bạc, tổ chức đánh bạc trên địa bàn, bắt 28.302 đối tượng (trong đó hầu hết các vụ việc các đối tượng đều liên lạc với nhau qua phương tiện điện tử, điện thoại di động, ứng dụng tự xoá tin nhắn: Viber, Snapchat, Telegram,...) (Công an Tp. HCM, 2015-2020). Chính vì thế, qua trình đấu tranh xác minh việc thu thập dữ liệu điện tử, không có được đủ chứng cứ để xác định TNHS đối với các đối tượng tham gia đánh bạc, dẫn đến việc tội phạm bị ản.

b) Tội đánh bạc ản có nguyên nhân từ phía chủ thể đấu tranh với tội phạm này. Trường hợp thứ nhất, hành vi đánh bạc được thua bằng tiền có giá trị dưới 5 triệu theo BLHS năm 2015 là vi phạm

² Số liệu năm 2017.

và người đánh bạc sẽ chỉ bị xử phạt hành chính, hoặc sẽ bị xử lý về hình sự nếu người đánh bạc đã bị xử phạt vi phạm hành chính về một trong các hành vi sau: đánh bạc; tổ chức đánh bạc; gá bạc; hoặc đã bị kết án về một trong các tội phạm cờ bạc chưa xóa án tích. Trường hợp thứ hai, thu tiền trên chiếu bạc 5 triệu đồng (BLHS năm 2015), nhưng, nếu cộng với số tiền thu được trong người hoặc nơi khác thì lại trên mức định lượng mà luật đã quy định nêu trên. Thông thường, các đối tượng đánh bạc bị bắt mà bị thu giữ tiền trên người thường khai là không dùng số tiền để ở trong người hoặc nơi khác vào đánh bạc. Trong trường hợp này, có hai khả năng như sau: Cơ quan điều tra có đủ căn cứ chứng minh được số tiền thu được trong người hoặc nơi khác sẽ được dùng để đánh bạc, trong trường hợp đó, hành vi đánh bạc cấu thành tội phạm; số tiền thu được trong người hoặc nơi khác Cơ quan điều tra không đủ căn cứ để xác định đối tượng sẽ sử dụng để đánh bạc: trong trường hợp ấy, hành vi không cấu thành tội phạm. Trường hợp thứ ba, thu tiền trên chiếu bạc từ 5 triệu đồng trở lên (BLHS năm 2015): trường hợp này, hành vi đánh bạc cấu thành tội phạm. Tuy nhiên, số tiền thu được trên chiếu bạc thì nhiều, nhưng cán bộ điều tra, nếu không công tâm, vẫn có thể lập biên bản thu giữ tiền dùng đánh bạc ít hơn so với số tiền thực mà các đối tượng đánh bạc đã sử dụng vào đánh bạc, và, do vậy, có thể chuyển đổi vụ án đánh bạc từ tội nghiêm trọng thành tội ít nghiêm trọng hoặc từ tội ít nghiêm trọng thành vi phạm không phải là tội phạm. Từ phân tích như trên, chúng tôi cho rằng, tội đánh bạc ần chủ quan chủ yếu là ở giai đoạn từ khi tiếp nhận tin báo tội phạm đến khi ra quyết định khởi tố vụ án, khởi tố bị can; nguyên nhân ần có thể do nhận hối lộ của người phạm tội đánh bạc nên cán bộ điều tra nào không công tâm sẽ chỉ lập hồ sơ xử lý hành chính. Bởi vì, hành vi đánh bạc khách quan như nhau, nhưng vụ việc đánh bạc là tội phạm hay không phải là tội phạm lại do chính cơ quan điều tra có thẩm quyền quyết định. Bên cạnh việc bắt các vụ đánh bạc bằng hình thức “truyền thống” nêu trên là trường hợp bắt đánh bạc trên không gian mạng mà Cơ quan điều tra thu giữ được nhiều bằng chứng người cầm đầu đánh bạc với con bạc. Tuy nhiên chúng tôi thấy có những trường hợp, đối tượng cầm đầu bị bắt, còn những con bạc tham gia đánh bạc trên không gian mạng thì không được xác định. Ví dụ, ngày 5/10/2021, Phòng PA05 cùng Phòng CSHS (PC02) bắt giữ 59 đối tượng. Trong đó, có 13 đối tượng trọng điểm, 16 con bạc, 30 đối tượng liên quan đến đường dây đánh bạc và đánh bạc trên không gian mạng tại hai trang web Swiftonline.live và Nagaclubs.com có quy mô 3.809.246.965,33 USD, tương đương 87.612 tỷ đồng (chỉ tính tiền con bạc tham gia, chưa tính tiền đối ứng của nhà cái), và thu giữ tang vật ước tính giá trị khoảng 20.940.000.000 đồng. Đây là đường dây đánh bạc có quy mô lớn nhất từ trước đến nay do Công an Tp. HCM triệt phá. Với quy mô lớn như vậy nhưng chỉ có 16 con bạc bị bắt giữ, dẫn đến việc có những con bạc có tham gia đánh bạc, đủ yếu tố cấu thành tội phạm nhưng không xác định được (Tạ Hiên, 2021). Đối với những vụ án, vụ việc về các đối tượng đánh bạc khi lực lượng chức năng tiến hành đấu tranh, triệt xoá, có những con bạc đã đánh bạc nhưng đã bỏ về hoặc bỏ ra ngoài đi ăn, đi vệ sinh... nên không bị bắt quả tang, nhưng những đối tượng khác có khai ra những đối tượng này. Trường này cũng không thể xác định được các con bạc này. Có thể thấy, nguyên nhân ần trong các trường hợp nói trên là do các con bạc phạm tội có sự tinh vi, “ma mãnh” trong hoạt động phạm tội đánh bạc, bên cạnh nguyên nhân từ bản thân lực lượng tham gia đấu tranh như trình độ chuyên môn chưa đáp ứng đúng nhu cầu đặt ra.

3.4. Tội đánh bạc ần thống kê

Tội phạm ần chỉ tồn tại trong trường hợp số thống kê là đúng, tức là người làm thống kê đã áp dụng đúng mọi quy định đối với công tác thống kê, không sai phạm gì trong tính toán hay thời hạn, mà vẫn còn những tội phạm đã bị xử lý theo pháp luật hình sự lọt ra ngoài số thống kê ấy. Tội phạm về cờ bạc ần thống kê là tổng số tội phạm về cờ bạc đã được xử lý về hình sự, nhưng không được đưa vào thống kê tội phạm. Nghiên cứu tội phạm về cờ bạc ần thống kê, chúng tôi thấy có ba trường hợp sau:

a) Người phạm tội đánh bạc nhiều lần nhưng chỉ được thống kê là một vụ, tức là không được đưa vào thống kê một lượng đáng kể những tội phạm đánh bạc đã xử lý hình sự. Tại bản án hình sự sơ thẩm (HSST) số 300/2018/HSST-ST ngày 11/09/2018, Tòa án Nhân dân thành phố Hồ Chí Minh

áp dụng khoản 1 khoản 3 điều 248; điểm g khoản 1 Điều 48; điểm p khoản 1, khoản 2 Điều 46; khoản 1 khoản 2 Điều 60 Bộ luật Hình sự 1999, xử phạt Nguyễn Việt Dũng, Nguyễn Thanh Tùng 02 năm tù, cho hưởng án treo, về tội “Đánh bạc”; áp dụng khoản 1, khoản 3 Điều 248, điểm g khoản 1 Điều 48, điểm p khoản 1 Điều 46 BLHS xử phạt Trần Anh Thế Bảo, Vũ Quốc Huynh và Lê Văn Hải 01 năm 06 tháng tù về tội Đánh bạc. Ngoài ra, bản án còn quyết định về tội danh, hình phạt của bị cáo khác và quyết định phần vật chứng, án phí... Các bị cáo Trần Anh Thế Bảo, Vũ Quốc Huynh và Lê Văn Hải kháng cáo xin giảm nhẹ hình phạt trong luật định. Tại Bản án hình sự phúc thẩm số 171/2019/HSPT ngày 10/04/2019, Tòa án Nhân dân Cấp cao tại Tp. HCM chấp nhận kháng cáo, áp dụng khoản 1, khoản 3 Điều 248; điểm b, p khoản 1, khoản 2 Điều 46; Điều 47 Bộ luật Hình sự năm 1999; nghị quyết 144/2016/QH13 ngày 29/06/2016 xử phạt Trần Anh Thế Bảo, Vũ Quốc Huynh, Lê Văn Hải 50 triệu đồng về tội “Đánh bạc (Tòa án Nhân dân Tp. HCM, 2018).

b) Trường hợp phạm nhiều tội như tội tổ chức đánh bạc hoặc gá bạc và tội đánh bạc có nhiều người phạm tội cờ bạc khác nhau. Ví dụ: B và A phạm tội tổ chức đánh bạc, còn H, N, P phạm tội đánh bạc hoặc K phạm tội gá bạc đồng thời K cùng với L, M, Q phạm tội đánh bạc dưới hình thức ghi số đề. Trong trường hợp này, khi xét xử các tội phạm về cờ bạc cùng một lần, Tòa án chỉ thống kê là 1 vụ theo tội danh nghiêm trọng nhất, mức hình phạt cao nhất là tội tổ chức đánh bạc, còn tội đánh bạc không được thống kê.

c) Trường hợp một người phạm nhiều tội khác nhau, trong đó có tội phạm về cờ bạc. Ví dụ: A phạm tội tham ô tài sản chiếm đoạt số tiền 36.000.000 đồng do A quản lý, với mong muốn đánh bạc thắng thì trả lại cơ quan tiền và A sẽ được số tiền đánh bạc thắng. Tuy nhiên, A thua hết số tiền nói trên. Trường hợp này, tương tự như trường hợp nêu trên, Tòa án xét xử cùng một lần A phạm nhiều tội, nhưng cũng chỉ thống kê là 1 vụ, theo tội danh nghiêm trọng nhất, mức hình phạt cao nhất là tội tham ô tài sản và tội đánh bạc không được thống kê.

d) Trường hợp phạm tội đánh bạc bị cơ quan cấp trên tiến hành triệt phá nhưng không thông báo, phối hợp với cơ quan cấp dưới, dẫn đến không có trong thống kê hình sự của cơ quan cấp dưới. Ví dụ: vụ việc xảy ra năm 2017 của Công an Quận X trên địa bàn Tp. HCM - trong năm không phát hiện, xử lý vụ việc, vụ án phạm tội đánh bạc nào, nhưng lại để cơ quan cấp trên phát hiện, triệt xóa dẫn đến không có trong thống kê tội phạm của Công an quận đó.

4. Giải pháp hạn chế tội đánh bạc ẩn trên địa bàn Thành phố Hồ Chí Minh

4.1. Nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ của người tiến hành tố tụng

Với công nghệ số 4.0 hiện nay, các đối tượng có xu hướng phạm tội đánh bạc với các hình thức phi truyền thống, với sự hỗ trợ của các phương tiện kỹ thuật, sử dụng không gian mạng để hình thành, tổ chức và tham gia đánh bạc với các thủ đoạn tinh vi nhằm qua mặt cơ quan chức năng, gây cản trở, khó khăn trong công tác điều tra, thu thập chứng cứ để chứng minh hành vi phạm tội. Như vậy, để đảm bảo công tác điều tra, xác minh, truy tố, xét xử đúng người, đúng tội, không bỏ lọt tội phạm, việc nâng cao trình độ năng lực chuyên môn, bồi dưỡng phẩm chất chính trị (nhất là kiến thức về xã hội) cho đội ngũ những người tiến hành tố tụng là vấn đề cần quan tâm; tổ chức các buổi chuyên đề về kỹ thuật thu thập chứng cứ điện tử... Hơn nữa, trong điều kiện kinh tế, văn hoá, xã hội có bước phát triển mới, cũng đòi hỏi những người tiến hành tố tụng phải cập nhật thông tin, kiến thức mới và đổi mới tư duy để hoàn thành nhiệm vụ.

4.2. Kịp thời ban hành các văn bản giải thích, hướng dẫn áp dụng pháp luật và tăng cường chế tài xử phạt

Cần đẩy mạnh công tác giải thích và hướng dẫn áp dụng pháp luật, sớm ban hành các văn bản giải thích, hướng dẫn áp dụng các quy định của Bộ luật Hình sự về tội phạm nói chung. Có thể thấy rằng, công tác giải thích pháp luật trong lĩnh vực tư pháp hình sự nói chung và tội phạm về đánh bạc nói riêng rất cần cho hoạt động áp dụng pháp luật của Thẩm phán và Hội thẩm khi xét xử các vụ án hình sự về đánh bạc. Những quy phạm pháp luật có mâu thuẫn hoặc việc diễn đạt trong văn bản quy phạm

pháp luật không rõ ràng dẫn đến nhiều cách hiểu khác nhau, hoặc trong văn bản có sử dụng những từ ngữ khác nhau, nhưng không được giải thích kịp thời, gây ra nhiều khó khăn cho người áp dụng pháp luật. Việc ra đời Nghị định 144/2021/NĐ-CP đã tăng mức xử phạt đối với hành vi đánh bạc trái phép so với Nghị định 167/2013/NĐ-CP để tạo ra chế tài và tính răn đe mạnh hơn đối với người vi phạm hành vi này.

4.3. Tăng cường công tác giáo dục phổ biến pháp luật trong cộng đồng

Cần đẩy mạnh công tác tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật, để pháp luật đến với mọi người dân, dễ dàng đi vào cuộc sống, để mọi người thực hiện nguyên tắc “Sống, làm việc theo Hiến pháp, pháp luật”, không vi phạm pháp luật, đấu tranh triệt để với mọi hành vi vi phạm pháp luật, có tác dụng phòng chống tội phạm. Đưa kiến thức pháp luật đến với mọi người, tạo ý thức tôn trọng pháp luật, thực hiện nghiêm chỉnh các quy định của pháp luật. Tăng cường chỉ đạo các ngành, các cấp, các tổ chức, đoàn thể thực hiện tốt công tác quản lý cán bộ, công chức, viên chức, học sinh, sinh viên, vận động mọi tầng lớp nhân dân bài trừ tệ nạn xã hội, tạo điều kiện thuận lợi để mọi người dân thi đua trong khu phố, thôn xóm xây dựng gia đình văn hóa, làng văn hóa, không tệ nạn xã hội, đem lại cuộc sống bình yên. Phải thường xuyên tuyên truyền giáo dục rộng rãi trong xã hội, làm cho người dân tự giác tham gia và có ý thức phát hiện, lên án, đấu tranh mạnh mẽ với tệ nạn cờ bạc và tội phạm đánh bạc. Phải xác định việc đấu tranh và phòng ngừa và chống tội phạm đánh bạc không chỉ là nhiệm vụ của các cơ quan nhà nước, người có thẩm quyền tiến hành tố tụng, mà còn là nhiệm vụ chung của mỗi cá nhân và toàn xã hội.

4.4. Xử lý kịp thời, nghiêm minh các hành vi vi phạm của người tiến hành tố tụng trong việc giải quyết vụ án nói chung và về tội phạm đánh bạc nói riêng

Việc xét xử vụ án khách quan, đúng người, đúng tội, áp dụng đúng pháp luật giúp nâng cao hiệu quả đấu tranh phòng và chống tội phạm. Đây là trách nhiệm của các thành viên Hội đồng xét xử, người tiến hành tố tụng khác. Nếu Hội đồng xét xử ra các bản án, quyết định không đúng pháp luật, không những làm giảm hiệu quả của cuộc đấu tranh phòng, chống tội phạm, mà còn ảnh hưởng tới uy tín của cơ quan tư pháp. Vì vậy, nếu người cầm cân, nảy mực mà có hành vi vi phạm pháp luật khi xét xử dẫn đến việc xét xử không khách quan, bản án quyết định trái pháp luật, cần phải được phát hiện kịp thời và xử lý nghiêm minh, tránh nể nang, bao che cho người vi phạm, dẫn đến oan sai trong tố tụng (xử lý quá nhẹ). Đây cũng chính là một trong các giải pháp quan trọng để bảo đảm hiệu quả xét xử nói chung và xét xử các vụ án về tội đánh bạc nói riêng. Song song với những việc làm trên, Nhà nước cần có chính sách đãi ngộ với những người làm công tác thực thi pháp luật một cách tương xứng với công việc chuyên môn rất phức tạp của họ, để đội ngũ này yên tâm cống hiến trí tuệ để bảo vệ pháp luật.

4.5. Nâng cao hiệu quả ứng dụng thành tựu của khoa học kỹ thuật trong công tác phòng ngừa và đấu tranh với đối tượng phạm tội đánh bạc

Công tác đấu tranh với tội đánh bạc hiện nay đang gặp phải những khó khăn nhất định do chính sự tác động của sự phát triển công nghệ số 4.0 làm cho hoạt động phạm tội của các đối tượng, băng, nhóm tội phạm hình sự ngày càng tinh vi, xảo quyệt, như việc chúng sử dụng các ứng dụng (Line, Snapchat, Zalo, Instagram, Telegram, Viber, Messenger, Twitter...) để qua mặt lực lượng chức năng, gây khó khăn trong công tác phát hiện, thu thập, thông tin, tài liệu, dữ liệu điện tử liên quan đến tội phạm này. Các đối tượng tham gia đánh bạc sử dụng các đồ vật để quy ước ngầm giá trị trong mỗi ván đánh bạc như: viên sỏi, nắp chai, vỏ hộp..., thông báo và thay đổi địa điểm đánh bạc liên tục để tránh sự theo dõi phát hiện của cơ quan chức năng. Đối với các đối tượng tham gia đánh bạc tại các chung cư, nhà cao tầng, cơ quan, xí nghiệp..., việc định vị, phát hiện các đối tượng đánh bạc rất khó khăn, cần thiết phải có sự hỗ trợ của thiết bị kỹ thuật như flycam để quan sát trên cao đối với các địa điểm trong rừng, nơi hoang vắng, nhà cao tầng, chung cư..., hay sử dụng flycam nhiệt để định vị thân nhiệt của các đối tượng tham gia đánh bạc nhằm kịp thời bắt quả tang các đối tượng đó. Ngoài ra,

việc sử dụng các ứng dụng định vị được tích hợp sẵn trong điện thoại cần được nghiên cứu như: Find my phone, Zenly, Snapchat, Zalo... Vì vậy, để đảm bảo hiệu quả công tác với loại tội phạm này thời gian tới, cần làm tốt công tác bồi dưỡng kiến thức về thành tựu khoa học kỹ thuật, đảm bảo sử dụng thành thạo và hiệu quả các trang thiết bị được trang bị cho mỗi lực lượng chức năng trong công tác đấu tranh chuyên án trinh sát; mời chuyên gia hàng đầu trong lĩnh vực khoa học kỹ thuật tập huấn, bồi dưỡng kiến thức trong việc khai thác thông tin, dữ liệu điện tử trên các trang mạng xã hội phục vụ có hiệu quả cho công tác đấu tranh với loại tội phạm này.

5. Kết luận

Tội đánh bạc ần đã và đang xảy ra trên địa bàn Tp. HCM, với xu hướng phạm tội ở hình thức phi truyền thống có yếu tố công nghệ cao, với phương thức, thủ đoạn ngày càng tinh vi, phức tạp hơn, gây ảnh hưởng tiêu cực đối với tình hình kinh tế, chính trị, xã hội trên địa bàn Thành phố. Bên cạnh đó, các yếu tố khách quan và chủ quan khác đã khiến cho tội đánh bạc ần phát triển và có tính chất phức tạp hơn, gây khó khăn trong công tác phòng ngừa, đấu tranh và đề xuất các biện pháp đấu tranh có hiệu quả với loại tội phạm này. Để hạn chế tình trạng ần của tội phạm này, đòi hỏi hệ thống pháp luật hình sự phải có những điều chỉnh phù hợp với sự diễn biến đó, nâng cao trình độ chủ thể đấu tranh với tội phạm này, tạo cơ sở cho hoạt động áp dụng pháp luật vào thực tiễn được diễn ra thuận lợi, đạt hiệu quả cao.

Tài liệu tham khảo

- Ban Mai. (30/4/2021). Thành phố Hồ Chí Minh sẵn sàng với tâm thế mới để phát triển. *Tạp chí điện tử VNEconomy*. <https://vneconomy.vn/thanh-pho-ho-chi-minh-san-sang-voi-tam-the-moi-de-phat-trien.htm>
- Công an Tp.HCM. (2015-2020). *Báo cáo tổng kết năm*.
- Frank Schmalleger. (2002). *Criminology today, Prentice Hall in 2002*.
- Lê Cẩm. (2000). *Các nghiên cứu chuyên khảo về Phần chung luật hình sự*. t.3. Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật.
- Lý Văn Quyền. (Chủ biên, 2003). *Giáo trình tội phạm học*. Nxb. Công an nhân dân.
- Mai Phong. (2006). *Tội tổ chức đánh bạc hoặc gá bạc: Một số khía cạnh pháp lý hình sự và tội phạm học*. Luận văn Thạc sĩ Luật học. Trường Đại học Quốc gia Hà Nội.
- Nguyễn Ngọc Hòa. (2015). Chính sách xử lý tội phạm trong luật hình sự Việt Nam. *Luật học*. Số 3.
- Nguyễn Xuân Yêm. (2001). *Tội phạm học hiện đại và phòng ngừa tội phạm*, Nxb. Công an nhân dân.
- Quốc hội. (2015). *Bộ luật Tố tụng Hình sự*.
- Quốc hội. (2017). *Bộ luật Hình sự*.
- Tạ Hiền. (2/12/2021). TP Hồ Chí Minh: Triệt phá đường dây đánh bạc 87.000 tỉ đồng - lớn nhất từ trước đến nay. *Báo điện tử Đài truyền hình Việt Nam*. <https://vtv.vn/phap-luat/tp-ho-chi-minh-triet-pha-duong-day-danh-bac-87000-ti-dong-quy-mo-lon-nhat-tu-truoc-den-nay-20211202193428633.htm>.
- Timothy Mason. (2006). Bài giảng “Official statistics and the dark figure” của, Paris University, [www.deviance2- Official statistics and the dark figure.htm](http://www.deviance2-Official-statistics-and-the-dark-figure.htm)
- Toà án Nhân dân Tối cao. (2016). *Công văn số 80/TANDTC-PC về việc xử lý hành vi đánh bạc trái phép dưới 5.000.000 đồng*.
- Toà án Nhân dân Tối cao. (2019). *Công văn số 64/TANDTC-PC về việc thông báo kết quả giải đáp trực tuyến một số vướng mắc về hình sự, dân sự và tố tụng hành chính*.
- Tòa án Nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh. (2018). *Bản án số 300/2018/HSST-ST ngày 11/09/2018*.
- Trần Hữu Tráng. (2000). Một số vấn đề về tình hình tội phạm ần ở Việt Nam. *Luật học*. Số 3.
- V.M. Cogan. (1977). *Các đặc tính xã hội của tình trạng phạm tội*. Nxb. Matxcova.
- Võ Khánh Vinh. (2000). *Tội phạm học Việt Nam - Một số vấn đề lý luận và thực tiễn*. Nxb. Công an nhân dân.
- Võ Khánh Vinh. (Chủ biên, 2011). *Giáo trình Luật hình sự Việt Nam - phần các tội phạm*. Nxb. Công an nhân dân.
- Vũ Văn Anh. (2016). Một số vấn đề về tội phạm ần trong tội phạm học và trên thực tế. *Nghiên cứu Lập pháp*. Số 4.